

unicef

jokaiselle lapselle

Tervetuloa koulutukseen haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallisuudesta

22.4.2025 / Johanna Laaja ja Sanna Koskinen

Lapsiystävällinen kunta -tiimi | Suomen UNICEF

Päivän ohjelma

- **Nuoren puheenvuoro osallisuuden kokemuksista**
/ Setan nuorisotoimikunnan jäsen Hisku
- **Kouluterveyskyselyn tuottama seuranta- ja tutkimustieto lasten ja nuorten hyvinvoinnista** / Jenni Helenius, THL
- **Hyvä käytäntö:** Walkersin dialogit, Ville Koikkalainen, Aseman lapset
- **Paneelikeskustelu: Miten lasten moninaisia ääniä ja näkemyksiä saadaan jatkossa paremmin osaksi kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaa?**
Keskustelijoina Nexhat Beqiri, ELY-keskus, Tiia Heinäsuo, Tampereen kaupunki, Kirsti Kostamo-Kleemola, Vamlas ja Mervi Majoinen, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto.
- **Lisää hyviä käytäntöjä:** Tiina Nurmi, Helsingin kaupunki ja Kirsti Kostamo-Kleemola, Vamlas

Tilaisuudessa toteutamme turvallisemman tilan periaatteita

1. **Kunnioita** jokaista ihmistä ja jokaisen näkemyksiä.
2. **Kohtaa** toiset tasavertaisina.
3. **Tiedosta** omat ennakko-oletuksesi ja tarkastele kriittisesti omaa ajatteluasi.
4. **Anna tilaa** kaikille keskustelijoille.
5. **Tunnista** ja puutu syrjintään, häirintään ja epäasialliseen puheeseen.
6. **Kuuntele ja opi.** Uudet näkökulmat rikastuttavat.

Keiden lasten ja nuorten ääni ei kuulu?

Haavoittuvassa asemassa olevia ja pieniä lapsia ei kuulla riittävästi heitä koskevissa asioissa vaikka sääntely edellyttäisi sitä lapsen kehitystason mukaisesti (**oikeusministeriö** 2020).

YK:n lapsen oikeuksien komitea on huomauttanut Suomea uusimmissa suosituksissaan 2023 (kohta 19 d) että “sopimusvaltion tulisi tehostaa toimenpiteitä, joilla edistetään **kaikkien lasten, myös heikossa asemassa olevien lasten, tarkoituksenmukaista ja voimaantunutta osallistumista** perheessä, yhteisöissä ja kouluissa sekä **osallistetaan lapset päätöksentekoon kaikissa lapsiin liittyvissä asioissa paikallisessa ja valtakunnallisessa politiikanteossa**”

Ammattilaisten valmiuksia tähän tulisi vahvistaa ja tukea.

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten huomioiminen ja lasten osallisuus ovat läpileikkavia pääperiaatteita ja tunnustuksen kriteerejä Lapsiystävällinen kunta-työssä.

Lisäksi haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallisuuden ja huomioimisen voi valita erityiseksi kehittämiskohteeksi.

Keiden äänen kuuluminen vaatii erityistä huomiota? Esimerkiksi lapset ja nuoret...

- jotka elävät vamman kanssa
- joilla on neuropsykiatrisia erityispiirteitä
- joilla on mieliala- tai ahdistusoireilua
- jotka ovat muuttaneet maahan tai eivät puhu suomea kotikielensä
- jotka elävät köyhissä tai pienituloisissa perheissä
- joita kiusataan
- jotka ovat pitkäaikaissairaita
- jotka kokevat väkivaltaa
- jotka ovat pudonneet koulupolulta
- joilla on päihderiippuvuus
- jotka kuuluvat seksuaali- tai sukupuolivähemmistöihin

Muista: Jokainen lapsi on aina ensisijaisesti lapsi!

Lasta ei tule nähdä **leimallisesti vain haavoittuvuuden kautta.**

On myös hyvä muistaa että **haavoittuvuustekijä voi ollakin lapselle vahvuus** ja että jokaisella tulee aina olla **oikeus oman identiteettinsä määrittelyyn.**

Yksilön haavoittuvuus on aina olemassa suhteessa ympäristöön. Tulisi tarkastella niitä prosesseja, joissa tuotetaan tai ylläpidetään haavoittuvuutta.

Lasten omia näkemyksiä haavoittuvuuteen liittyen

Miten haavoittuvuus näyttäytyy lapsen maailmassa?

Osana Tampereen kaupungin Lapsiystävällinen kunta -työtä selvitettiin mitä lapset ja nuoret ajattelevat haavoittuvuudesta ja haavoittuvassa asemassa olemisesta. Sen yhteydessä havaittiin, etteivät lapset tyypillisesti "lokeroi" ketään, vaan haavoittuvuus on heidän näkemystensä mukaan tilannekohtaista. Lapset ja nuoret nostivat esiin monia asioita ja tekijöitä, joiden vuoksi lapset voivat olla haavoittuvassa asemassa.

*"Väärin
diagnosoidut"*

*"Huono kotitilanne,
halu karata kotoa"*

*"Jos vanhemmat
ovat aina töissä"*

*"Jos näyttää vähän
erilaiselta kuin
muut tytöt"*

<https://www.menti.com/aletczn1cw8s>

**Miksi on tärkeää
kuulla moninaisten
lasten ääniä kunnissa
ja hyvinvointi-
alueilla?**

<https://www.menti.com/aletczn1cw8s>

Mitkä ovat toimivia keinoja edistää inklusiivista, moniäänistä lasten osallisuutta?

Yleisesti: Miten kuulla haavoittuvassa asemassa olevia lapsia kunnissa ja hyvinvointialueilla?

- 1. Kyselyt ja haastattelut:** joko erillisiä kyselyjä tai taustakysymyksillä mahdollisuus eritellä kokemuksia. Huom! Etenkin pienempien kuntien haasteena lasten tunnistettavuus, jos otokset liian pieniä. Tällöin tietoa ei voida eritellä, tietosuojaa on aina priorisoitava.
- 2. Osallistavat menetelmät, työpajat ja dialogit:** mahdollistavat myös monipuolista tiedonkeruuta, kuten piirtämistä tai tarinankerrontaa.
- 3. Nuorisovaltuustot ja lapsiparlamentit:** tavoite että moninaisia lapsia edustajina ja kuultuina. Nuva kyselyn tuottajana tai työpajan järjestäjänä voi saada useampia tai eri lapsia ja nuoria vastaamaan.
- 4. Arjessa syntyvä tieto - laaja yhteistyö koulujen, varhaiskasvatuksen, (etsivän) nuorisotoimen ja järjestöjen kanssa.**
- 5. Turvalliset ja anonyymit palautekanavat** lapsille ja nuorille esimerkiksi syrjinnästä kertomiseen.

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallisuus: Materiaaleja ja hyviä käytäntöjä

- LYKin nykytilan kartoituksen yhteydessä Lappeenrannassa tehtiin sateenkaarinuorille osoitettu kysely. Avoimen kyselyn aiheena oli “millaista on elää Lappeenrannassa sateenkaarinuorena” ja siihen osallistui alle 24-vuotiaita nuoria.
- Tampereen nuorten ryhmä, jossa LYK-työn tueksi koottu ryhmä moninaisia nuoria.
- Suurin osa lapsista hyötyy siitä, että kysymysten ja vastausten tukena käytetään kuvia. Hyviä kuvia löydät [Papunet -kuvatyökalulla](#).
- Aistiärsykkeiden vähentäminen ja tutun aikuisen tuki voivat olla monelle lapselle ja nuorelle tärkeitä. THL:n sivuilta löydät [työkalupakin](#) vammaisen lapsen näkemysten selvittämiseen.
- Pelastakaa lasten [Lapsilta opittua](#) ohjeita, huoneentauluja jne.

Materiaaleja ja hyviä käytäntöjä

- Kuopion kaupunki ja Vamlas ovat yhdessä kehittäneet hyvinvointitiedon kyselyä. Vammaisten ja erityisnuorten näkökulmana oli että kysyttäisiin lapsen tai nuoren kokemusta ja kuulumista johonkin vähemmistöön. Nuoret itse viestivät, että erityisyydestä on tarpeen kysyä.
<https://www.kuopio.fi/2025/02/03/parempia-paatoksia-nuorten-aanta-kuunnellen/>
- Nuorisovaltuustoselvitys, jossa Vamlas on ollut mukana 2022. Tämän yhteydessä on selvitetty vähemmistöjen näkymistä nuorisovaltuustojen toiminnassa. [Tiedote](#)
[Nuorisovaltuustoselvityksestä: “Nuorisovaltuustossa saa ja voi olla kaikki mukana” | Vamlas](#)
- Täyttä elämää -hankkeen kyselytutkimus, jossa erityislapsiperheiden vanhempien ja lasten näkökulmat hyvinvoinnista ja oikeuksien toteutumisesta erillisinä raportteina. Myös alueellista tietoa. <https://www.jaatistietopankki.fi/minua-kuullaan-reppu/hyvinvoinnintyokalut/>

Materiaaleja ja hyviä käytäntöjä

- Lapsen osallisuuden edistämisen näkökulmasta erityislusten vanhempien kuuleminen on tärkeää. Vammaisten lasten kanssa toimivat ammattilaiset ovat myös havainnoinnissa avainasemassa. Malike-toiminnan Huomaa ja havaitse – havainnointimittari esimerkkinä.
- Arjen yhteiskehittelyn tuore kokemus Vantaalta. Erityislapsiperheet osallistuivat kaupunkikulttuurin saavutettavuuden edistämiseen osallistujina ja asiantuntijoina. [Jokaisella lapsella on oikeus osallistua kulttuuriin | Vantaa](#)
- Savas-säätiön tekemä osallisuuden oma-arviointityökalu, jossa osallisuutta arvioivat kysymykset on selkokielistetty <https://www.osalliseksi.fi/>
- Hyvä koonti lasten kuulemiseen. Vinkit on kehitetty yhdessä alle 18-vuotiaiden paljon tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kanssa. Materiaali soveltuu kaikille, jotka hyötyvät ennakoinnista, vuorovaikutuksen tukemisesta, kuvatuetusta materiaalista ja turvallisesta kohtaamisesta: [Monta tapaa kuulla lasta | vernerinet](#)

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten osallisuus: keitä/mistä saada tukea kuulemiseen?

- UNICEF, PeLa, Vamlas, SOS-lapsikylän kehittäjänuoret, Osallisuuden aika ry, Tatu ry, Pesäpuu, Kehitysvammaisten tukiliitto
- Jos tiedonkeruun tietosuoja mietityttää niin Tietosuoja-valtuutetun toimistolla on puhelin- ja sähköpostineuvontaa. Tietojen anonymisoinnista <https://tietosuoja.fi/pseudonymisointi-anonymisointi>
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto neuvoo kaikessa yhdenvertaisuuteen liittyvässä